

Od píky

Nevítaný byl přírůstek do rodiny mistra novoševcovského, Jakuba Duška, když se mu dcera vrátila ze služby, ze které přídavkem se jí narodil synek. Josefem ho pojmenovali, protože se narodil v březnu a „březňáčci“ si křestní jméno přinášívali s sebou.

„Nu, jakáž pomoc! Stalo se, stalo! Zpátky ho nepošlem,“ uzavřel úvahy mistr Jakub a malého křiklouna vzal do náruče, aby se přes brýle lepší podíval, jaké to je boží nadělení.

To se rozumí, že se událost neobešla bez lidských řečí. Leckdo uštěpačně leccos prohodil, kosým pohledem změřil dceru, dědu i vnuka, který tak nečekaně přišel rozmnožit počet místních chudých. Však bohatých tu ani nebylo – kromě panstva. Každý zápolil o skývu chleba, jak Pán Bůh dal, a potom ji smácel.

Přes tu bídu, která pod doškovými střechami byla domovem, vnouček se měl k světu. Nic mu nevadilo mléko od strakaté kozy, která nad ním často pokyvovala svou vousatou bradou, když si hověl na mámině prostřeně zástěře. Kolem voněla materiďdouška na vysluněné mezi, mraveneček nesl břemeno větší, než byl sám a mermomocí se snažil je dostat přes cíp zástěry, co na ní seděl ten malý capart s očima dokořán pozorující svět kolem sebe.

Košiláček rostl a čas plynul jako ta voděnka v říčce Smutné tam někam do Lužnice a dál, a dál, až někam do moře.

První svobodu změnil, když ho dědeček uvedl do první třídy nadějkovské školy, aby tu, pod přísným dohledem pana řídícího Hůrky, získával poznatky života užitečné a prospěšné a aby potom, když skončily hodiny čtení, počtů a krasopsaní, přece jen si povyrazil s kamarády: honil čambulu, hrál špačka, kuličky, pásł kozy a v zimě zase jezdil na „šífech“, když ledovali.

Šťastné mládí! Ve všem vidělo povyražení a bída? Stydlivě se před jejich zraky schovávala do nejzazších koutů. Vikýřem vzhůru až někam za komín! Bodějt! Proč by také dětem měla kazit radost! –

Erteple byly přece vždycky na dosah ruky. A ty „chudáky“ z nich tolik chutnaly, že nebylo třeba je zapíjet bryndou, nebo je přikusovat k oukropu. Ani kyselo nebylo tak špatné, či škubánky s mákem. Na rendlíku připravený roztloukl dědeček topůrkem sekýrky v hmoždíři, pak kousek cukru z homole přidal – a panečku! To vám byla „bašta“. Všechno to bylo tak dobré, co babička ustrojila (maminka totiž musela znovu do služby), že obvykle byla kamenná miska jako nejlíp umytá. Jen snad míst zbylo v malém žaloudečku pro nějakou ptáčnici či slívu nebo hruštičku, jež v mezích planě rostly, jsouce k užítu víc dětem, než dospělým – a děti je nenechávaly bez povšimnutí. A od borůvek v lese mívaly nejen prsty, ale i jazyk jako když inkoustem poleje.

Kolem Vavřince zase hledávaly v ořeší, při pastvě koz sbíraly houby špičníky, lišky a hříbky, nebo ryzce, v puklém hrnci nebo jen tak pekly brambory, které někde vedle nadloubaly a s černými šmouhami kolem úst, šťastné s písničkou v podvečer se domů vracívaly. Jak možno užívat dnů mládí nezkalených rmutem starostí, jež dospělí si tolik připouštějí! –

Náš malý Josef, Pepíček mu říkali doma, Pepík na ulici, to všechno prožíval ve dnech své rané mladosti a byl šťastný v kruhu kamarádů i když se spolu někdy křížkovali a vsázeli se, který kterého položí na lopatky. Klučina jiskrných očí se nebál a taky se nedal, došlo-li ke klukovské šarvátce. Vzhledem k tomu a ke svému vzrůstu dělával často klukům generála. Ovšem potud, než se matka provdala za dělníka Václava Suchého a odstěhovali se do Mirošova na Dobříšsku. Škola-neškola, chlapec musel také vydělávat.

Ve 13 létech už pro něj měli práci v mirošovských koksárnách, kam s otčímem chodili prát uhlí do „prádel“. První výdělek: 25 krejcarů denně! Hvízdal si, když těch pětadvacet krejcarů měl v kapse! Počítal, co by se za ně dalo pořídit a kolik že jich bude muset mít na novou košili, potom kabát, kalhoty a snad i nové boty! Ty si dá udělat u dědečka v Nadějkově. Vždyť dědeček byl takový dobrý a shovívavý – a měl ho rád! – Někdy, když nějaký ten klukovský kousek provedl, jen zahrozil: „Sak na ryby a pytel na raky! Jestli mi ještě něco takového provedeš, tak se těš na potěh!“ Ale potěhu nikdy neužil. Sem tam nějaké švihnutí metličkou, to přece patřilo k věci! Vždyť metla

vyhání děti z pekla a bývala osvědčeným prostředkem! Stromek jako když okopáš nebo kolík k němu postavíš, aby se nepokřivil a rostl pěkně vzhůru!

Náš Josef chtěl růst rovně a vzhůru, třebaže při práci se musel ohýbat a brodit se po kolena vodou na šachtě Gustav, té nejvzdálenější, kde pracoval pod zemí, když koksárnu zavřeli a lidi propustili. Říkal si: „Po kolenou pořád nepolezu! Však tohle věčně trvat nebude! – A netrvalo. Slyšeli, že na Plzeňsku u Dobřan líp platí a tak se tam s otčím vydali zkusit štěstí. Pravda, o něco líp tam platili, ale cesta do práce trvala pět hodin. Zařídili se na pracovišti hodně jednoduše a domů s výplatou chodili jednou za 14 dnů. Kdopak by se plahočil denně pět hodin do práce a pak ještě dělal do úpadu! – Nebyla to tam také žádná legrace! Hodně potu a mozolů stály ty vydělané krejcary. Hovořivali o tom cestou s ostatními a byla zavedena řeč i na Ameriku. Tam prý někteří odjeli a mají prý se tam lepší, než tady. Otčím o tomhle přemýšlel dlouho a pak jednou, když odložil lžíci po skrovném obědě, povídá: „Pojedeme do Ameriky! Zkusíme tam štěstí! Možná, že nějaký flek i pro nás se tam najde! Tady se pořád plahočit nebudeme!“ A při první příležitosti záměr ve skutek proměnil. To bylo v roce 1880, kdy našemu Josefovi bylo 16 let. Cestu tam mohli zaplatit jen prací. Příkládali do lodního kotle a kde co potřebovali na výpomoc. Také žádná hračka, ale do Ameriky se přece jen dostali. Pro Josefa to byla velká romantika, byť se v topírně potil sebevíc a říkal si: „E, co! – I tahle cesta jednou skončí a potom? Potom hurá do práce v Novém světě! Hej rup! Vojno povol!“

Na trmácení byli přece zvyklí a tak ani cesta se nezdála tak dlouhou, třebaže se všechno s nima kolébalo. Šťastně dostihli Nového Yorku se sochou Svobody, která jim kynula vstříc. Po třídním odpočinku, mezi kterým sháněli známosti krajanů, byli doporučení do Chicaga, kde prý je větší česká kolonie a tam jistě místo dostanou. O to se už krajané starají! –

Našli, co hledali. V nožárně byl dílovedoucím Čech, Karel Kubíček, a ten každému příjeddšímu krajanu v nožárně práci dal. Dal ji i Josefovi, zatímco otčím Suchý dostal práci na staveništi dráhy. První Josefův plat bylo 75 centů denně. Nebylo to špatné a mnohem víc, než kolik dostával doma v koksárně. „Makat se přece musí všady!“ říkal si Josef, naplivnův do dlaní.

Otčím si vydělal 2 \$ denně. Ale ty ukládal stranou a Josef se svými 4.50 \$ týdně platil byt a stravu pro oba. Po čase, když se trochu okoukal v novém prostředí a bylo třeba uvolnit místo zas jinému začátečníku, vzal práci u zedníků za 1.50 dolarů denně. Nosil cihly a maltu s ostatními v řadě. To byla mechanizace! Však to dlouho nedělal a vrátil se zpátky do nožárny. Poslali ho na jatky k řezání kostí, ze kterých se pak dělaly střenky na nože. Měl týdenní plat 9 dolarů. To už bylo něco! Dřel a šetřil. Šest let trvala ta dřina a šest let se Josef zamýšlel nad účelem své práce. Pilně se učil poznávat život a také doháněl, co mu chybělo na vzdělání. Jen tak. Aby nestál na posledním schodu, aby se vyrovnal i těm, kdo stáli o stupínek výš. A přitom zalétla vzpomínka i přes tu velkou louži – domů, kde schýlení k zemi, krajané v potu tváře chléb svůj dobývali.

Jak na to, aby jim bylo lepší nebo alespoň jim moci něčím přispět na tu skývu, omáčenou v potu? Zde, v Novém světě viděl, jak se někteří zmohli, jak se vyšinuli a tedy i on by měl hledat nějakou cestičku vzhůru, po které už toužil tehdy, kdy v mokré, tmavé štole jako nedospělý chlapec dobýval uhlí! „Však jednou to bude!“ říkal si a když ušetřil 775 dolarů zakoupil grocerství z ušetřených peněz, Copak o to: kůň a vůz, které s grocerstvím koupil, byli dobré, ale zboží za mnoho nestálo. Mnoho vyházal a nahradil novým, aby zákazníkům lépe posloužil. „Dobře posloužit lidem, přidat úsměv a nějaký vtíp, to, myslím, bude dobrá reklama,“ utěšoval se v duchu a pustil se do nového podnikání. V něm viděl onu cestičku vzhůru. Určité známosti měl mezi dřívějšími spolupracovníky, nějakou ještě získá. Lidé si řeknou: „Grocer Dušek! Ten to s námi umí! Poctivě a dobře nám slouží, tak proč bychom chodili jinam. Budem chodit k němu!“ Deviza, na kterou Dušek vsadil. Člověk veselý, urostlý chlapík! S každým se snažil vyjít, jak nejlépe uměl. Nikoho nepodceňoval. Se všemi pohovořil srdečně a prostě, o jejich starostech, o práci i díle. Sám práci a dílu rozuměl. Přidal úsměv, radu i nějaký ten mlsek mamince pro caparty, když s ní do krámu přišli. A krajanský Sokol – to byl jeho domov. Tam chvátal za večera po práci, aby mezi druhy se povyrazil, zacvičil si, zazpíval, porozprávěl. Dobře mu tam bylo! –

Ale obchod – to není jen kupovat, prodávat a dobře lidem sloužit. Je třeba i úvěry hlídat, na které je každý začátečník odkázaný, začíná-li s málem. Dušek s málem začínal. Vždyť to byl jen dělník s rozhořelým srdcem pro podnikání. Jen tak, že stačil zakoupit ten krámek s chudým vybavením. Zákazníků sice přibývalo. Jeden chtěl to, druhý on, co v krámku ještě nebylo a snaživý kupec chvátal opatřit, kde na úvěr dali. Dali mu na úvěr, podložený směnkou – ale směnka je dobrý sloužící a zlý pán. Ze služebníka pán se stává obratem ruky, jakmile se neseženou peníze na úhradu včas. Směnka v rukou neúprosného věřitele obrací sny i plány do pěkné budoucnosti vniveč. Promeškaný čas k úhradě směnečného dluhu vtiskuje do ruky žebráckou hůl a v mysli budí hořkou myšlénku o marnosti lidského snažení, byť bylo sebelepší s úmysly nejpoctivějšími. Nehrej v karty, neumíš-li hrát, spoluhráči nemívají slitování! – Tak přemýšlel podnikavý Čech, když jednoho večera šel zase do Sokola. Pálila ho směnka na 200 dolarů, která je zítra splatnou a on posledními penězi zaplatil předešlou. Co teď? Jindy veselý a samý vtip i žert, dnes mu pravdu do smíchu nebylo a zasmušile sedl mezi bratry.

„Kamaráde! Bratře! Co tak zasmušilý? Co ty chmury na čele? Víš, že ti to docela nic nesluší? Pověz, jak jdou „kšefty“? povídá a ptá se nejbližší mu soused s živým zájmem. Vždyť zájem jeden o druhého měli tehdy všichni. Byli si víc než bratry v Sokole, byli si bratry dálné domoviny a tak nějak úžeji drželi pohromadě.

„To nic, bratříčku. T nic. Jen jsem se trochu zamyslel nad hrou, do které jsem se pustil a nad těmi „kšefty“, jak povídáš,“ vece bratr Dušek a poněkud se narovnal i usmál, aby nebudil zdání sklíčenosti. Vždyť každý z bratří má své starosti i povinnosti a ty nechává doma. Proč by on, Dušek, s nimi chodil kazit náladu druhým. Vsadil všechno na jednu kartu a prohraje-li, musí začít znovu, třeba u těch kostí na jatkách, nebo jinde. Práci zas si nějakou najde a nebude sám mezi těmi, kteří prohrávají! Tak v mysli uzavřel a snažil se vpravit do nálady ostatních. Ale ať se snažil, jak se snažil, nešlo mu to a směnečný úvěr ho protivně pořád pátil v kapse. Však si toho všiml i soused a po očku ho pořád pozoroval. Když se počali rozcházet, zavolal ho stranou a spustil: „Tak co, Dušku, co tě tlačí? Kápní božskou a žádné cavyky! Známe se přece už pár let a jakýpak tajnůstkářství! Máš-li těžkosti, pověz! Možná, že se najde prostředek i cesta k jejich zdolání. Upřímně a žádné vytáčky!“ - Dušek vida tem upřímný zájem, svěřil se dobrému příteli se svými obchodními těžkostmi, i směnečný úvěr ukázal, který ho tak z čista jasna přivedl z obvyklé míry. „Víš co?“ povídá přítel. „Já mám něco ušetřeno. Já ti ty dvě stovky půjčím a dáš mi je, až budeš moci! Přeci tě nenecháme v bryndě! Co by to bylo za přátelství a bratrství, kdyby jeden druhému nevypomohl, může-li! Peníze ti dám hned a zejtra směnku zaplat!“

„Kamaráde! Ty jsi křišťál, ale to já nemohu ---,“ chtěl Dušek říci, že nemůže přijmout přátelskou službu, maje na mysli všelijaké běhy událostí, které v budoucnu by mu třeba nedovolily příteli půjčku oplatit.

„Nevykrucuj se a pojď!“ řízně zakročil velkodušný přítel a vytáčejíciho se krajana uchopil pod paží, aby ho odvedl domů.

„Svorně, až do hrobu! To buď naše heslo a ve světě se potom neztratíme!“ s úsměvem dokončoval přítel rozhovor toho večera již ve svém bytě, když předtím vtisknul do dlaní značnou část svých úspor až k slzám pohnutému krajanu. Objali se, dali si „dobrou noc“ a na druhý den Dušek směnku splatil, jak zákon kázal. To byla také jeho první velká výhra, protože mnoho záleželo na téhle firmě, která mu pak rozšířila úvěr. –

Zkušenost ho naučila být opatrnějším v nákupech. Ne všechno hned se prodá. Něco zůstane ležet a pak je člověk rád, když se zboží zbaví třeba s prodělkem. Říkávalo se sice: handle jsou mandle – někdy hořké, ale přece jenom mandle. Buď, jak buď! Obojích Dušek ochutnával hojnou měrou.

Protože náš kraján byl mladý, postavný muž a ve věku, kdy se i láska k druhému pohlaví hlásí ke svému právu, do začátku se také oženil. Byla Marie Hornová z Domažlic sice jen služebnou dívkou, ale znali se už od dřívějška a když jednou Dušek řekl „vezmu si tě“, své slovo splnil do puntíku. Druška života, také krajanka, nepřinesla sice věnem do obchodu kopu dolarů, které

neměla, ale přinesla svou práci a oddanost svému manželovi. Pracovitá a dobrá hospodyně je prý víc než velké věno! A paní Dušková pracovitou a dobrou hospodyní jistě byla. Mladým lidem šlo pěkně všechno od ruky, jako když hraje. Zákazníků přibývalo a bylo nutno pomýšlet na rozšíření krámu. Dušek si za tím účelem pronajal místnost bývalé taneční síně a dokonce zaměstnával dva pomocníky v době hospodářské výstavy, v letech 1890-1893. To už je jeho obchod jedním z největších tu, na západní straně Chicaga. Ale Duškův podnikavý duch neustrnul. Pořád ještě hledá další cestu vzhůru, aby jednou mohl sloužit druhým lépe a víc – a nejen těm tady, ale i těm za mořem, na které nezapomínal. V r. 1894 otvírá se společníkem Lálou komisionářství, zatímco manželka spravuje prosperující obchod na ulici Despleines.

V proudu podnikání, kterým se nechává náš krajan unášeti, dochází k zvrátům, kterým nelze dobře a včas čelit. Přivalí se jako lavina. Obchodní a průmyslová panika, která postihla zemi, postihuje i naše milé společnosti a pokládá je na lopatky! – Dva roky práce bez platu a celé jmění 25 tisíc dolarů je výslednicí Duškovy plavby ve vodách podnikání! – Prodává svůj podíl za 1700 dolarů a vrací se do starého obchodu. Ze zbytku peněz staví si manželé Duškovi příbytek. –

Jako všechno na světě má svůj konec, tak i krize přešla. Po oněch dvou zlých letech, jako po noci den, zase se obzory poněkud vyjasnily a Dušek opětovně pokouší své štěstí ve velkoobchodě. Komisionářství vede na svou pěst. Aby mu snad společnosti podnikavost jednou nevyčítali, kdyby se záměry měly zase zhatit. – Štěstí, vidouc takového neohroženého a houževnatého vytrvalce, opravdu mu podává ruku. Dušek prozíravě sází – a vyhrává! A zase sází a zase vyhrává!

V roce 1915 rozděluje polovinu svého obchodu mezi přibývajících zaměstnance a ti, z výdělku za prvé dva roky, dluh splácejí. A tak, po letech vytrvalé práce, svou energií a obchodní bystrostí, krajan Josef Dušek dosahuje cíle svých tužeb: dopracovává se k záviděníhodnému postavení jednoho z největších chicagžských obchodníků z oboru velkoobchodního, dopracovává se na místo, které mu umožňuje aby realizoval sny mládí a stal se mecenášem krajanů v Americe i těch doma. Stává se jedním z mála těch, kteří nikdy nezapomněli svého původu a třídy, ze které vyšli! –

V roce 1922 loučí se se svou milovanou manželkou, umírající v Praze, kam se obrátila na léčení. Urnu s popelem odváží si zarmoucený manžel na český národní hřbitov v Chicagu. – Po několikaletém vdovství pojímá za manželku vdovu po velkoobchodníkovi Boženu Svobodovou, také krajanu z Pošumaví. Vždyť ať žil tu, neb onde, vždycky mu byli krajané tak blízcí!

Jdouc ruku v ruce, manželé Duškovi, žijíce v nejlepší shodě, rozsévají kolem sebe dobro na všechny strany. V zimě tráví své dny ve floridském městě penzistů, St. Petersburgu, kde klem sebe shromažďují celou českou kolonii. Léto prožívají v Oak Parku, nebo cestují po Čechách, své milé domoviny a podporují tam chudé i všechno, co uznávají za podpory hodno!

S krajanem Josefem Duškem jsme se poprvé sešli v roce 1928, když několik let před tím dával již na jevo své sympatie rodné obci, ze kterých se tvořil „Duškův fond pro chudé“ a Duškův zvon na kostelní věži již vyzváněl. Byl tehdy krásný, slunný den, kdy roznesla se zpráva po městečku, že sem zavítal krajan Dušek z Ameriky. Staříkové se počali oprašovat, vzpomínajíce těch dávno zašlých dnů, kdy jako děti si s ním hrávali, v jedné třídě s rukama na lavici s ním poslouchali výkladu učitele, neb, přes zákaz školy, na oněch „šífech“ se projížděli po Kuželi. – Ostatní, samozřejmě, nezůstávali stranou. Vždyť i oni chtěli alespoň uvidět krajana ze zámoří a žádný nezůstával stranou.

Také my, „přeborníci“ místní tělocvičné jednoty Sokol, jsem se „vyštaficírovali“ a ve „společenském“ (protože na stejnokroj jsme stejně neměli) vykročili do hostince „U Jandů“. Tam krajan zasedl, aby s místními lidmi porozprávěl. Spatřiv, jak nesměle jeden po druhém se trousí, pokynul hostinskému prostřít stoly v pokojíku při sále, do kterého se chodívalo po dřevěném schodu. (To ještě byl hostinec přízemní.) Někteří zasedali v sále, někteří troufalejší šli dál do pokojíka, kde byli srdečně vítáni a zváni ku besedě. Tam jsme zamířili i my, trojčlenná sokolská deputace: František Herma, t. č. bez zaměstnání, Eman Macháček, učitel a moje maličkost, takřka bez zaměstnání. Tedy dva „facíři“ a jeden kantor-radikál. Herma byl nejstarší, již světem hodně protřelý a sebevědomí mu nechybělo a ten tedy předem byl zvolen za mluvčího. Vešli jsme

a Herma, kterému výřečnosti nikdy nechybělo, počal vítat a my s Emanem přivzrukovali. Krajan krátce poděkoval, bodře se usmál a povídá: „Tak si sedněte, mládenci, a povídejte, kde vás bota tlačí!“ No, netroufali jsme si hned – a že my jen tak, z úcty a radosti nad vzácnou návštěvou jsme přišli svůj hold vzdát a poklonit se.

Ale když pak před nás postavili číše s mokem Gabrinovým, počali jsme „rozvazovat“. jako, že jsme jen malou sice Jednotou, která se nedávno osamostatnila, akademický malíř bratr Richard Lauda z mateřské jednoty Jistebnice dával nám k samostatnosti požehnání – ale že už máme nějaké nářadí, že také hráváme divadlo jakožto místní ochotníci, ale ubytovnu že nemáme takřka žádnou. Divadelní kulisy musíme stěhovat vždy na školní půdu, nářadí že trpí a že bychom jako si rádi pořídili nějaký vlastní stánek, kam bychom ty svoje rekvizity uložili a v klidu si zacvičili bez obav, že nám bude kdos hned dávat „kvinde“, špatně-li se vyspí. Krajan poslouchal, doutník pokuřoval, někdy hlavou přítakal a pak dodal: „Víte co, hoši? Tak si něco postavte. Ale musíte začít sami, nic vám zhůry jen tak nespadne. A já, budu-li vidět vši snahu, vám přidám! – Postavte si sokolovnu! Takový kulturní dům, kde byste mohli cvičit i hrát divadlo a kde byste i ty svoje rekvizity mohli pokojně ukládat. Dáte-li vy sami dohromady polovičku, já vám druhou přidám. Hoši! Ať to stojí, co stojí! Bude-li stát půl, já dám čtvrt a bude-li stát milion, tak vám ho dám půl!“

Před očima se nám tím slibem skoro rozblýsklo a dělaly se „mžitky“, ale bylo vidět, že s námi mluví člověk veskrze praktický, světa zběhlý a znalý! Chtěl vidět také naši práci a naše úsilí a zda se sami dovedem na něco zmoci a ne, jen tak, láry fáry, aby peníze rozhazoval. Ještě jsme s ním nějakou dobu rozmloovali. Pak nás bodře poplácal po zádech, před hostincem se s námi vyfotografoval, jak si nás pěkně přidržel, každého jedním dolárkem fungl novým podaroval a na rozloučenou zas svůj příslib opakoval.

Také se mu líbil počín obce a přislíbil, že založený fond pro chudé zvýší, aby úroky, ku dni jeho jmenin rozdílené, stály vůbec za to! – To bylo na fondu 25 000 Kč.

Chtěli jsme se přidržet krajanova příslibu, dávali hlavy dohromady, všelijak mudrovali, navrhovali, podle Emany, rozprodej lístků jako cihel na sokolovnu – ale u nás každá nová myšlenka těžko se rodí a hlavně těžko prosazuje, zvláště je-li jí nutno přinášet oběti! Prý, když nám to stačilo dřív, že nám to musí stačit i nyní. Ani náš starosta Sokola, který naší myšlence měl dát „punc“, s návrhy nesouhlasil: prý je nás málo a pro to málo to nestojí za to! A co kdyby se s krajanem něco stalo, aneb si to rozmyslel! –

A tak se stalo, že když krajan po dvou letech zase se přijel na nás podívat, kde nic, tu nic! Ani jsme nezačali! – Až snad na slavnější jeho uvítání. Trochu jsme se mezitím otrkali. Sešla se místní kapela, sál plný lidí, krajan s manželkou a několika spolucestujícími zasedli u prostřených stolů doprostřed, vázy s květinami na stolech a já skromně začal krajanovu návštěvu i osobnost hodnotit. Spustil jsem: „Dušek, Američan, krajan! S malých počátků k velikým dospěl cílům vytrvalou prací, přičiněním a vůlí zdolávat překážky, jež mu v cestě stály! Byl chud – a nyní, jsa bohat, obrací svůj zřetel ku třídě, ze které vyšel a z majetku svého dává jí svůj díl! Nestavíme mu pomník ze slov, ani z kamene – on sám postavil si pomník krás a trvalé hodnoty v srdcích svých chudých spolubratří a spolu bližních soustem, srdečně podaným chudému člověku! – –“ A ještě několik vět jsem přidal o tom, jak ho máme všichni rádi a jak si h vážíme! –

Moc se mu to, ze srdce vytrysklé, povídání líbilo! Pohnutě děkoval a rozpovídal se o tom, že byt' daleko za mořem, nikdy na svoji starou vlast nezapomněl, třebaže jeho novou vlastí je dnes Amerika, Nový svět! Tam má rodinu i majetek. Přes to, že rád vzpomíná i teď a rád se sem, do staré vlasti občas podívá. „Věřte, přátelé! Stará láska nerezaví! A víte, že jsem za tu dlouhou dobu nezapomněl, co jsme zpívali? Však i tam za mořem si rádi českou národní zapějem. Myslím, že i dneska to trefím!“ A už spouští: „Andulko šafářova, husičky nemáš doma...“ A jen dozpíval, počíná druhou: „Pode mlejnem, nade mlejnem, husy se perou, husy se perou...!“ Zpíval krajan, zpívali i ostatní, hudba hrála, krajan, co lidé vypili a snědli, platil, dolárky podarovával známé – a nám všem při tom bylo tak dobře! –

Ovšem, najdou se i lidé, kteří chtějí nadužívat chvíle, kdy jako „ruka páně je otevřená“! – a ve všem vidí jen sebe! – jedni si nosili domů, co na místě nemohli pojíst a vypít, druhí zas, jestli by jim krajan postavit chalupu, třetí byli uražení, když krajan se chtěl přesvědčit, kolik že už na knížce fondu je uloženo – ale to už patřívá k věci a to byli ti ve stínu, na které ve světle shledání nebylo tak vidět!

Nám sokolíkům nic krajan nevyčítal, že jsme nepočali s dílem. Snad tušil naše nesnáze, ale stejně prohlásil, že s námi má nějaké úmysly: „Chlapci! Vedu vás v patrnosti! Co není dnes, může být zítra!“ řekl jako pozdrave na rozloučenou, když skoro celé městečko bylo pohromadě kolem hospody a manželé Duškovi se svým doprovodem sedali do automobilů. Muzikanti, u nichž krajan také nehleděl na korunu, doprovázeli auta až pod lípy u sv. Jána a vyhrávali o sto pryč kdekou národní, na kterou si vzpomněli. Odjíždějící kynuli doprovodu ještě na pozdrav a brzo auta zmizela z dohledu. To odjížděli manželé Duškovi do lázní Poděbrad, chtějíce s přítelem, známým cestovatelem E. St. Vrázem, prodlít nějaký týden v příjemném prostředí.

Ještě, jakoby na skok, po třech, čtyřech týdnech, se krajan vrátil, aby složil pro chudé 25 000 Kč jako dar manželky za pěkné uvítání, sám pak dal 10 000 Kč na zakoupení knih pro obecní veřejnou knihovnu s doporučením, aby za celou částku byly zakoupeny knihy hlavně českých autorů, podle vlastního uvážení a výběru.

Naposledy přijel sám a brzo zase odjel. Trochu se cítil býti nesvým a poslal si z hostince pro minerálku, jestli prý by to napravila. – Po krátké besedě odjel – aby se už nikdy víc do Nadějkova nevrátil, ba ani do své staré vlasti. – Korespondence byla sice udržována, milodary neustávaly, ale závěr pohnuté a pestré krajanovy životní pouti se neodvratně blížil – k zármutku všech, kdož ho znali a měli ho rádi! – První známky choroby pocítil snad už tenkrát u nás, kdy si posílal pro minerálku, v srpnu 1930! – Na jaře příštího roku obtíže rostly a jinak dobrý kořen zdraví byl hlodán střevní rakovinou. Ani operace, které se krajan podrobil, nepomohla.

Dne 5. prosince 1931 vydechl naposled, aniž mu bylo dopřáno, aby všechny své dobročinné záměry a úmysly uvedl ve skutek tak, jak si je předsevzal! Kniha tohoto pozoruhodného života se uzavřela a nás srdce nad tou smutnou zprávou zabořilo! –

Dnes, po stu letech, která uplynula od jeho narození a po třicetiletých letech od jeho skonu zůstalo nám jen vyprávění o tom, jak z nepatrného, chudého chlapce, uhlokopa a továrního dělníka, se stal vicepresident Kašparovy státní banky v Chicagu a jeden z největších velkoobchodníků chicagžských! –

A bylo na něm víc – co bylo nejcennější: zůstal člověkem, nezpronevěřivším se svému původu, člověkem mecenášem, který v závěru svého životopisu napsal: „Za svého, na zkušenosti bohatého života, přišel jsem k nezvratnému přesvědčení, že pouze příčinnivost, poctivost a pevná vůle jsou hlavními základy štěstí a pro chudého člověka jedinou správnou cestou, po níž možno dospět k samostatnosti! Naučil jsem se s každým správně jednat a to považuji za hlavní základ úspěchu a štěstí jednotlivce i společnosti vůbec!“ –

To bylo jeho životním pravidlem a zásadou: Umět vždy správně jednat s lidmi a být jim srdcem blízko! – Skvělý člověk! – – –

Karel Jindrák, 1964